

УДК 811+821:37.091.3

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19634026>

Редакційна колегія:

Костікова І. – доктор педаг. наук, професор, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

Радчук О. – доктор філол. наук, професор, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Божко Ю. – канд. філол. наук, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

Ведернікова Т. – канд. філол. наук, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

Гончарова О. – канд. філол. наук, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

Гуліч О. – канд. філол. наук, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

Солошенко-Задніпровська Н. – канд. філол. наук, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

Четверик В. – докт. філос. з філол., ст. викл., Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.
(Протокол № 4 від 15 квітня 2026 року).

Горизонти сучасної філології. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (17 квітня 2026 року). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Україна), Оломоуц: Університет Палацького (Чехія), 2026. 454 с.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19634026>

Збірник матеріалів об'єднав дослідницькі розвідки, представлені на VI Міжнародній науково-практичній конференції «Горизонти сучасної філології», що відбулася 17 квітня 2026 року в Харкові (Україна) та Оломоуці (Чехія).

Матеріали опубліковані в авторській редакції.

Матеріали конференції доступні у відкритому доступі відповідно до умов міжнародної ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0).

© Автори, 2026

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2026

ДИСКУРС: ПІДХІД, МЕТОДИ, ЗАСТОСУВАННЯ.....	186
КОМАР Олег	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КУЛЬТУРНО МАРКОВАНИХ МОВНИХ ОДИНИЦЬ У РОМАНІ С. А. КОСБИ «KING OF ASHES» («КОРОЛЬ ПОПЕЛУ»)..	191
КОНОТОП Олена	
ПОТЕНЦІАЛ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СТВОРЕННІ ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ УРОКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	195
КОРНОВЕНКО Лариса	
МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕКСТУ.....	199
KOSTIKOVA Пола	
THE UKRAINIAN LANGUAGE IN SWEDEN.....	203
КРИВОРУТЧЕНКО Наталія	
ПОЕТИКА СМЕРТІ В БРИТАНСЬКІЙ ЛІРИЦІ ХХ–ХХІ СТ. КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ПАРАДИГМ.....	205
КРИЧУН Анна	
КОНЦЕПТОСИСТЕМА ДИСКУРСУ ЗАТИШКУ.....	207
КУПІНА Ірина	
СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕОФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВІЙНИ.....	209
KUCHERENKO Maryna	
STRATEGIES FOR TRANSLATING ENGLISH-LANGUAGE TERMS CONTAINING THE COMPONENT “TOXIC” IN THE FIELD OF CHEMICAL AND RADIOLOGICAL SAFETY.....	214
ЛАЗАРЧУК Юлія	
ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРИЧНОЇ ПРОЗИ ІВАНА ФРАНКА...	216
LEVCHUK Oksana, CHUSTRAK Iryna	
DEVELOPING EFL LEARNERS’ PRAGMATIC COMPETENCE THROUGH EXPLICIT FILM-BASED INSTRUCTION	219
ЛИТВИН Ірина	
ВІДТВОРЕННЯ КАТЕГОРІЇ РОДУ ТА МЕТАФОРИЧНИХ НОМІНАЦІЙ ЛЕКСЕМИ <i>SHIP</i> В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	224
ЛУКАШ Наталія	
СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ УВИРАЗНЕННЯ МОВЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	227
LUKIANENKO Nataliia	
TRANSLATING SILENCE: THE LINGUISTIC AND LITERARY DIMENSIONS OF UNSAID MEANING.....	230
МАТВІЄНКО Леся	
STRATEGIES FOR TRANSLATING THE NAMES OF PLANT VARIETIES AND SEEDS IN AGRI-FOOD TEXTS.....	232
МΥΚΟΛΑΙΧΥΚ Alisa	
REFLECTIVE SPEAKING IN ESP FOR FUTURE PSYCHOLOGISTS.....	235
МУДРА Олена	
ЕТИЧНІ МЕЖІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В	

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КУЛЬТУРНО МАРКОВАНИХ
МОВНИХ ОДИНИЦЬ У РОМАНІ С. А. КОСБІ «KING OF ASHES»
(«КОРОЛЬ ПОПЕЛУ»)**

Роман С. А. Косбі «King of Ashes» («Король попелу») [1] — це зразок сучасної американської гангстерської прози, де культурно маркована лексика виконує потужну ідентифікаційну функцію. Текст роману насичений мовними одиницями, що відображають специфіку американського Півдня, гангстерський сленг та регіональну матеріальну культуру. Відповідно, при перекладі роману перед перекладачем постає завдання передати не лише денотативний зміст означених мовних одиниць, а й їхнє соціально-культурне навантаження, стилістичний реєстр та регіональну айдентику [2]. Аналіз тексту роману дозволяє виокремити декілька груп культурно маркованих мовних одиниць, що потребують особливої уваги при перекладі та ретельно продуманих перекладацьких рішень.

Гастрономічні реалії американського Півдня

Одним із найбільш виразних пластів культурно-маркованої лексики є назви страв афроамериканської кухні Півдня (soul food). У романі фігурують «cornbread», «turnip greens», «collard greens», «chitterlings», «fried catfish», «mac and cheese», «окра» — весь канонічний репертуар «їжі для душі», яка в тексті виконує роль не лише об'єкта споживання, а радше маркера приналежності до афроамериканської спільноти.

Показовим з такого погляду є епізод, де описується зловісна страва, доставлена дружині вбитого гангстера: «Cornbread, mac and cheese, turnip greens, big jug of iced tea, and a plate of chitterlings». У перекладі цей перелік можна відтворити методами транскодування і калькування: «Кукурудзяний хліб,

макарони з сиром, листя ріпи, здоровенна пляшка холодного чаю й тарілка чіттерлінгів». Реалія «chitterlings» зберігається транскрипцією «чіттерлінги» з виносною приміткою, яка пояснює культурний контекст. Таке рішення, на нашу думку, виправдане, позаяк її заміна на еквівалент «тельбухи» може перенести на другий план культурну специфіку, натомість транскрипція в парі з приміткою виконує одночасно ідентифікаційну й інформативну функції.

Значну частину реалій, на кшталт «collard greens», «okra», «lima beans», можна перекласти за допомогою функціональних еквівалентів — «листова капуста», «бамія» «стручкова квасоля», хоча таке рішення може водночас призвести до втрати конотації регіональної кухні. Загалом, у перекладі гастрономічних реалій, на наш погляд, має домінувати стратегія мінімізації екзотизації там, де є наявний відповідник, і транскрипції / транслітерації там, де відповідника немає.

Топоніми та регіональна ідентичність американського Півдня

Географічний і культурний простір роману формується через топоніми і культурні маркери Вірджинії та американського Півдня у ширшому контексті. Вигадане місто «Jefferson Run» постає каламбуром, фіксуючи як власну назву (алюзія на Томаса Джефферсона), так і семантичну гру. Назву міста варто транскодувати, що, на наш погляд, є доречною стратегією для вигаданих топонімів.

Реальний топонім Decatur (передмістя Атланти зі значним афроамериканським населенням) варто відтворити транскрипцією без зайвої експлікації. Топонім «Атланта» — культурна столиця афроамериканського Півдня — можна подати у супроводі розлогої примітки на кшталт: «Атланта — важливий культурний та економічний центр для афроамериканців», а її сленгову назву — «Hotlanta» — пояснити ще в одній примітці. Такий підхід свідчитиме про системну роботу з культурно маркованими топонімами: фонетична адаптація назви супроводжується культурологічним коментарем.

Важливим регіональним маркером у романі постає баптистська церква як соціальний і духовний інститут афроамериканської громади Півдня. Тут

згадуються «First Abyssinian Baptist Church» та «Gethsemane Baptist» — першу назву можна перекласти як «Перша абіссінська баптистська церква», що є точним і стилістично нейтральним рішенням, а другу — генералізовано, що зумовлено контекстом. Авторський опис «Baptist churches all across the South» варто передати як «у баптистських церквах по всьому Півдню» з акцентом на ключовому слові «the South», позаяк американський Південь у цьому контексті — це радше культурно-політичне поняття.

Гангстерська та субкультурна лексика

Назви банд у романі є окремим перекладацьким викликом. «Black Baron Boys» → «Чорні барони» — пропонується компонентний, проте лаконічний переклад з компресією; «Ghost Town Crew» → «Клан міста-привида» — можна відтворити специфіку мовної одиниці «crew» у відповіднику «клан», що є дещо виразнішим за нейтральне «компанія» і відповідає вживанню в контексті вуличних банд.

Соціолект «doughboys» в контексті опису місцевої злочинної екосистеми варто подати як «дрібні дилери» — це нейтральне функціональне рішення, що втрачає гумористично-пейоративну конотацію оригіналу, але зберігає денотат без зайвої експлікації.

Реалія «baby mama» — типовий елемент афроамериканського розмовного мовлення, що відображає специфічну модель сімейних стосунків. У перекладі її можна передати описово як «мати його дітей», що буде точним у денотативному плані, але нейтралізує розмовну та культурну маркованість, пов'язану з поняттям позашлюбного материнства в афроамериканській спільноті, або ж як «мати його позашлюбної дитини», що буде доречніше відтворювати культурну специфіку оригіналу.

Концепт «food desert» варто передати методом калькування — «харчова пустеля» — з виносною приміткою, що цілком відповідатиме сучасному науковому і публіцистичному вживанню терміна в українському контексті.

Афроамериканська тілесна естетика

С. А. Косбі розвиває багату традицію афроамериканської літератури в

описі кольорів шкіри — через метафори матеріалів і відтінків. Вже перший абзац роману встановлює цю оптику: «Her mahogany skin is deeper and darker in the sepia-tone filter» → «Її смуглява шкіра виглядає насиченішою і темнішою крізь фільтр “сепія”».

«Mahogany skin» можна перекласти як «смуглява шкіра», що є частковою нейтралізацією, позаяк «mahogany» (червоне дерево) — це конкретний відтінок темно-коричневого, що несе додаткові конотації краси і благородства в афроамериканській культурі. На наш погляд, відповідник «смуглява» є менш насиченим, проте семантично ширшим, до того ж він покликаний створити образ, який буде легше уявити читачеві. Водночас збереження образу «фільтр “сепія”» підтримує кіноестетичну метафору оригіналу. «Light brown thigh» можна передати як «світло-брунатне стегно» (прямий переклад), а «Her dark skin was smooth as a night gone black» — як «Її темна, мов глупа ніч, шкіра була напрочуд гладенькою» з повним збереженням поетичної метафори.

Таким чином, у романі С. А. Косбі «King of Ashes» («Король попелу») культурно марковані мовні одиниці, пов'язані з американським Півднем і афроамериканською спільнотою, становлять системний перекладацький виклик і потребують диференційованих рішень. Так, гастрономічні реалії варто передавати переважно через транскрипцію з примітками або функціональні еквіваленти залежно від ступеня їхньої відомості, гангстерську субкультурну лексику — через семантичну адаптацію зі збереженням денотата і частково конотації тощо. Насамкінець, переклад має супроводжувати розгорнута система приміток, яка поставатиме системоутворювальним елементом перекладацької стратегії і свідчитиме про усвідомлене прагнення зберегти й передати культурну специфіку тексту і водночас лишити його легким для сприйняття.

Список використаних джерел:

1. Cosby, S. A. (2025). *King of Ashes : a novel*. Pine and Cedar, New York.
2. House, J. (2023). *Translation: the basics*. Routledge.